

stabile, vil dette kunne bety mye, all den stund det allerede i år er rekruttert nærmere 40 tyske tannleger til Norge.

De privatpraktiserende tannlegene på Næringspolitisk forum var også av den oppfatning at samarbeidet mellom privat og offentlig tannhelstjeneste kunne og burde bli bedre mange steder for å få en

bedre utnyttelse av de totale tannlegeresurser.

Næringspolitisk forum bød ellers på foredrag om sikker bruk av data i tannlegepraksis og etiske spørsmål i hverdagen.

Under aktuelt orienterte NTFs president om egen erfaring med NTFs sykeavbruddskasse. Den etterfølgende diskusjon både på

og etter Næringspolitisk forum, har ført til at det vil bli lagt frem et forslag om å endre reglene i sykeavbruddskassen for bedre å imøtekomme behovene til tannleger som arbeider i aksjeselskap.

Tekst og foto: Ellen Beate Dyvi

Etikk må på timeplanen

Selv om etikk integreres i all undervisning av tannlegestudenter og selv om lærerne fungerer som gode rollemodeller, må etikk inngå som eget fagområde i studieplanen. Dette var det enighet om da NTFs etiske råd hadde invitert til møte med nordiske kolleger i slutten av august. Professor i medisinsk etikk, Jan H. Solbakk, holdt innledningsforedrag der han stilte spørsmålet om vi trenger etikk i tannlegeundervisningen.

NTFs etiske råd arrangerte 28. – 29. august nordisk møte med representanter for tilsvarende organer i de nordiske landene. Første dag var viet utveksling av informasjon om arbeidet i de respektive land, og neste dag kunne lederen, Ivar Hoff, ønske velkommen til en noe utvidet forsamling for å diskutere behovet for etikkundervisning i tannlegestudiet og hvordan den bør foregå.

«Morsmoral»

Medisinsk etikk har lenge vært et etablert fagområde innen utdanningen av leger, og professor Jan H. Solbakk, som er både lege og teolog, underviser lege- og tannlegestudenter i Oslo i etikk. Han har etterfulgt professor Svein Erik Tranøy, som er grunnleggeren av faget her i Norge.

Solbakk startet seminaret med et interessant foredrag der han skulle svare på spørsmålet om vi trenger etikk i tannlegestudiet. Han stilte mange andre spørsmål også og ga enda flere svar, noe som ga grobunn for en livlig diskusjon blant deltakerne i seminaret. Begrepet «morsmoral» som stammer fra professor Tranøy, ble flittig brukt i diskusjonen etterpå. Dette gir allusjoner til morsmål; morsmoralen utvi-

kler seg på samme måte som morsmålet ved at barnet tilegner seg ferdigheter og kompetanse nærmest ubevisst. På denne måten utvikler man et «moralsk kompass» som ligger nedfelt i den enkelte. – Undervisningen i medisinsk etikk må bevisstgjøre studentene om hvor de står og sette dem i stand til å reflektere og handle i situasjoner hvor «veimerker» ikke finnes, sa han.

PBL godt egnet for etikkundervisning

Sigrid Kvaal orienterte om undervisningen i etikk for tannlegestudentene ved fakultetet i Oslo. De deltar i et introduksjonskurs på 11 timer sammen med medisinerstudentene og får så ikke noe mer etikk som separat fag før det siste året, hvor de får innføring i lovverk og NTFs etiske regler. I tillegg arrangeres to halvdags seminarer der de gjennom kasus, ofte hentet fra virkeligheten, får presentert kliniske situasjoner de skal diskutere. – Problembasert læring (PBL) egner seg spesielt godt for undervisning i etikk, sa Kvaal og ønsket seg etikk inn i studieplanen før studentene skal begynne i klinikken.

Jevnt fordelt i Bergen

Også i Bergen får tannlegestudentene en innføring i etikk i det første studieåret sammen med medisinerne. Videre inngår etikk i et klinisk innføringskurs i kull 3, og i kull 4 er etikk, holdninger og aktuelle lover tema for forelesninger og seminarer. Til slutt inngår etikk i oppfølging og diskusjon etter at de har vært ute i praksisstudiet det siste året. Dette kunne leder av Etisk råd, Ivar Hoff, fortelle fra Bergen, og han nevnte også at etikk inngår i NTFs

kurs i praksisadministrasjon for femte års studenter.

Varierende opplegg i Sverige

I Sverige med fire tannlegehøgskoler er det en viss variasjon fra skole til skole, fortalte Lars Frithiof. I Malmö som også har PBL-undervisning, er det ikke spesielle kurs i etikk fordi målsettingen er at den skal «veves inn» i all undervisning. Møtet med andre kulturer blir en viktig faktor her fordi 75 prosent av pasientene de behandler, har ikke-svensk bakgrunn, og dette gjelder også i stor grad studentene.

I Umeå har man tilsvarende opplegg, men har mye etikk som innslag i et kurs om tannpleie for pasienter med særskilte behov. I Gøteborg og Stockholm har man spesielle kurs i etikk i tillegg til integreringen i den daglige kliniske virksomheten.

Finland og Danmark

Ved de to tannlegeutdanningene i Finland er etikkundervisningen stort sett integrert i annen undervisning, ifølge Maria Sundberg. I Helsingfors får studentene i tillegg et halvdags kurs «Att väkta til tandläkare» siste studieåret, og i Uleåborg arrangeres det hvert studieår en etikkdag. Dessuten får de to timer teori rett før de skal begynne med pasienter.

Danske Birgit Kenrad som arbeider på Tandlægeskolen i København, beklaget at man der ikke har noen egentlig etikkundervisning. I Århus inngår etikk i PBL-undervisningen.

Etikkdager?

Ble det så noen konklusjon etter seminaret? Alle var enige om at etikk må inn som eget fag i studieplanen for tannlegeutdan-

ningen. Etikk må inngå i undervisningen det første året, så rett før studentene begynner å behandle pasienter og endelig siste året, før de sendes ut i verden som tannleger. Men er dette nok?

Mange pekte på at studentenes viktigste rollemodeller er instruktørtannlegene. Dette stiller store krav og forventninger til deres holdninger og opptreden i pasientbehandlingen. Likeledes er den første arbeidsplassen de møter som ferdig utdannede tannleger av stor betydning for egen utvikling. Verdier og holdninger kan bli utsatt for sterkt press i konflikten mellom inntjening og etisk tilnærming til pasientene.

I Sverige har Tandläkarförbundet de senere år arrangert en årlig etikkdag som har tiltrukket seg mange deltakere. Det gjelder å «selge» inn temaet, sier svenskene som synes de har fått god deltakelse. Men det er kanskje ikke de tannlegene som trenger det mest, som melder seg på?

Reidun Stenvik

Nyttig å møte nordiske kolleger

Snart avtroppende leder av NTFs etiske råd, Ivar Hoff, har hatt stort utbytte av å møte representanter for tilsvarende organer i de nordiske tannlegeforeningene. Det var NTF som for et par år siden tok et initiativ overfor de øvrige og fikk spontan invitasjon fra Sverige, til nordisk samling og til deltakelse i svenskenes «Etikkdag» 2001.

– Jeg har hatt stort utbytte av den nordiske kontakten, og jeg håper at NTF kan arrangere noe tilsvarende det de gjør i Sverige, sier Hoff. På etikkdagen får man både noe påfyll i form av foredrag om etikktema og, kanskje det viktigste, det som skjer i gruppene der man diskuterer etiske problemstillinger knyttet til kasus.

Når det gjelder etikkundervisningen for studentene, mener Hoff at de fleste tannlegeutdanningene i Norden kan gjøre mer for å vektlegge etikk som eget fag. Jeg syntes det var nyttig å se at vi kanskje ikke gjør ting så forskjellig, men at vi alle helt sikkert kan gjøre det bedre, fortsetter han og tror at det gjelder å holde saken «varm». – Etik-

ken kan ikke gi svar på alle de problemer vi møter i forholdet til pasientene, men undervisningen kan bidra til bevisstgjøring i forhold til de etiske utfordringene vi møter når vi skal vurdere ulike løsninger, avslutte Ivar Hoff.

Reidun Stenvik